

# TÁC ĐỘNG CỦA CÁC NHÓM LỢI ÍCH ĐẾN VIỆC BAN HÀNH CHÍNH SÁCH

NGUYỄN HỮU ĐỀ \*

**Tóm tắt:** Nhóm lợi ích tồn tại là một khách quan ở tất cả các nước. Nhưng tác động của nó tới việc ban hành các chính sách ở các nước không hoàn toàn giống nhau. Ở các nước phát triển nhóm lợi ích có thể phát huy vai trò to lớn trong việc giúp chính phủ ban hành chính sách phát triển đất nước. Tuy vậy, ngay cả ở các nước này nhiều nhóm lợi ích vẫn có những tác động tiêu cực. Bài viết phân tích những tác động tích cực và tiêu cực của nhóm lợi ích đối với việc ban hành chính sách.

**Từ khóa:** Lợi ích nhóm; nhóm lợi ích; tác động; chính sách.

## 1. Mở đầu

Hiện nay, ở nước ta lợi ích nhóm (hiểu theo nghĩa tiêu cực) là một trong ba cản trở lớn nhất đến việc tái cấu trúc nền kinh tế. Nhưng về lâu dài chúng ta không chỉ cần loại bỏ lợi ích nhóm tiêu cực, mà còn cần phải tạo điều kiện để hình thành nên những *nhóm lợi ích* chính đáng và ban hành hệ thống điều luật làm cho các nhóm lợi ích này phát huy vai trò tích cực đối với sự ra đời của các chính sách mới, nhằm thúc đẩy đất nước phát triển. Vì vậy, cần luận giải và chỉ ra những tác động tích cực và tiêu cực của *nhóm lợi ích* đối với việc ban hành chính sách của nhà nước.

## 2. Khái niệm nhóm lợi ích

Ở nước ngoài và ở nước ta hiện nay khi nói về nhóm lợi ích, người ta cơ bản đều thống nhất rằng, nhóm lợi ích là tập hợp một cách tự phát hoặc tự giác một cách tự nguyện những người có cùng mục đích, có chung lợi ích. Hoạt động chủ yếu của các nhóm lợi ích là tìm cách

tác động lên chính quyền hoặc khai thác sự đa nghĩa hoặc thiếu hoàn chỉnh trong một số điều khoản luật vì ích của nhóm<sup>(1)</sup>. Nói đến nhóm lợi ích trước tiên là nói đến một nhóm người hoặc một tổ chức đoàn thể; họ có chung lợi ích và bằng nhiều hình thức tác động đến nhà nước với mong muốn ảnh hưởng tới việc ban hành chính sách nhằm đem lại lợi ích cho nhóm mình. Nhưng nếu tiếp cận lợi ích theo nghĩa là động lực của sự phát triển xã hội thì lợi ích trong xã hội được chia theo 3 hình thức cơ bản là: lợi ích công (lợi ích xã hội), lợi ích tập thể (còn được gọi là lợi ích nhóm của các

---

(\*) Phó giáo sư, tiến sĩ, Viện Triết học, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam.

<sup>(1)</sup> Maira Martini (2012), *Influence of interest groups on policy - making*, [www.u4.no/publications](http://www.u4.no/publications). p.1; Khánh Nguyên (2014), *Hội thảo: Thực trạng, xu hướng và giải pháp phòng chống “lợi ích nhóm” ở nước ta hiện nay*. Tạp chí Cộng sản điện tử, số 10; PGS.TS, Lê Quốc Lý (Chủ biên) (2014), *Lợi ích nhóm. Thực trạng và giải pháp*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.

đoàn thể, công ty, ngành nghề, hiệp hội,...) và lợi ích cá nhân. Trên thực tế không phải ba loại lợi ích này lúc nào cũng có được sự thống nhất hài hòa, nhất là trong nền kinh tế thị trường. Chỉ khi nào có sự thống nhất về lợi ích giữa ba loại lợi ích này thì lúc đó lợi ích mới trở thành động lực cho sự phát triển xã hội. Như vậy lợi ích có thể tích cực hoặc tiêu cực đối với sự phát triển xã hội. Lợi ích nhóm có thể đóng vai trò quan trọng trong cả sự tăng trưởng về kinh tế cũng như sự tiến bộ về xã hội. Vì nó bao hàm trong nó cả lợi ích cá nhân và lợi ích xã hội. Đây là cách tiếp cận xem xét lợi ích trên phương thức hoạt động sản xuất kinh doanh của mỗi nhóm dựa trên cơ sở sở hữu tư liệu sản xuất và trên phương diện phân phối của cải trong xã hội. Trên phương diện này nhà nước luôn đóng vai trò quan trọng trong việc điều chỉnh các lợi ích sao cho có sự thống nhất hài hòa giữa các lợi ích làm cho lợi ích có sự tác động tích cực đối với sự phát triển của xã hội. Nhưng ở đây chúng ta nói đến nhóm lợi ích trong sự tác động tích cực và tiêu cực đến việc hoạch định và ban hành những chính sách phát triển đất nước của chính phủ. Tức là chúng ta chú ý đến phương thức đạt được lợi ích giữa các nhóm với nhau và với lợi ích chung của cộng đồng và của cả xã hội. Nhóm lợi ích ở đây là nhóm hoạt động có tổ chức tác động đến chính phủ nhằm bảo vệ hoặc đạt được những chính sách đem lại lợi ích cho nhóm mình. Từ đó có thể thấy bản chất của của các nhóm lợi ích là bằng mọi biện pháp tác động đến chính phủ nhằm

đạt được những lợi ích tối đa. Các nhóm lợi ích vận động chính phủ ra những chính sách theo hướng họ được hưởng lợi nhiều nhất từ những chính sách này. Sở dĩ họ làm được điều này là nhờ sức mạnh tài chính, nhờ ở lá phiếu ủng hộ của nhóm cho các ứng cử viên và thậm chí cung cấp cả tài chính cho những cuộc vận động tranh cử vào các chức vụ khác nhau trong chính phủ. Chính trên cơ sở này mà họ có mối quan hệ thân hữu với các chính khách trong chính phủ và lấy đó làm cơ sở thuận lợi, thậm chí gây cả áp lực để thực hiện mục tiêu lợi ích đã đặt ra của nhóm mình.

### **3. Nhóm lợi ích tích cực và nhóm lợi ích tiêu cực**

Sự tồn tại của các nhóm lợi ích là khách quan và luôn tồn tại trong đời sống xã hội. Các thành viên trong nhóm gắn bó với nhau, cùng nhau bảo vệ và mở rộng những lợi ích của họ. Nhiều nhà nghiên cứu cho rằng, thông thường, những nhóm lợi ích đạt được lợi ích cho nhóm mình mà không làm tổn hại đến lợi ích xã hội, cộng đồng là những nhóm lợi ích tích cực và thường là những nhóm hoạt động công khai. Còn các nhóm lợi ích mà hoạt động của chúng chỉ vì lợi ích của mình mà làm tổn hại lợi ích của các nhóm khác, đặc biệt là tổn hại lợi ích quốc gia, là những nhóm lợi ích tiêu cực.

Tổ chức của các nhóm lợi ích là sự tập hợp các cá nhân và tổ chức chia sẻ những lợi ích nhất định, thực chất hoạt động của chúng là thông qua nhiều biện pháp khác nhau tác động tới chính quyền nhằm tạo ra các quyết định chính

sách có lợi nhất cho họ. Theo nội dung phân tích trên, có thể thấy việc tác động tích cực hay tiêu cực của các nhóm đến sự phát triển xã hội là do phương thức tác động (các hình thức trong lobby) và cái đích đến cuối cùng của nó là lợi ích mà nhóm đó đạt được có xung đột hay mâu thuẫn với các nhóm lợi ích khác và với cả cộng đồng xã hội hay không. Tốt hay xấu của sự tác động đến xã hội phụ thuộc vào sự thông hiểu lẫn nhau giữa các nhóm lợi ích với chính phủ trên cơ sở có lấy lợi ích của cộng đồng xã hội làm mục tiêu chung hay không. Chính vì vậy mà ở các nước phát triển ngoài hệ thống điều luật vận động hành lang (lobby) đầy đủ, chặt chẽ, còn có sự kiểm soát, giám sát lẫn nhau của các nhóm lợi ích trong vận động hành lang làm hạn chế những tác động tiêu cực của các nhóm lợi ích lên đời sống xã hội.

Trong điều kiện của một chính quyền tốt, vững mạnh, những người ra quyết định chính sách tận tâm phục vụ quốc gia thì việc ảnh hưởng của các nhóm lợi ích cũng giúp những nhà hoạch định chính sách có những thông tin đầy đủ và toàn diện hơn để ra các quyết định chính sách tốt hơn. Tuy nhiên, khi xã hội (đặc biệt kinh tế) phát triển, nếu người ta được hưởng những lợi ích to lớn từ các chính sách phát triển xã hội của chính phủ thì hoạt động của các nhóm lợi ích trở nên mạnh mẽ hơn, tinh vi hơn và dễ dẫn đến tiêu cực nhiều hơn. Nếu trong môi trường luật pháp thiếu minh bạch, các quy trình ra quyết định chính sách không rõ ràng, thiếu thông tin,... thì các nhóm lợi ích sẽ dễ có ảnh hưởng, cấu

kết, mua chuộc những người ra quyết định để hướng chính sách về phía có lợi cho nhóm mình, bất chấp lợi ích của các nhóm khác, của số đông và lợi ích quốc gia. Vì vậy, khi nói về tác động tích cực hay tiêu cực của các nhóm lợi ích đến việc ban hành các chính sách phát triển của các quốc gia chính là ta xét theo khía cạnh này.

#### **4. Sự tác động tích cực của nhóm lợi ích đến sự ra đời của các chính sách**

##### **4.1. Tác động chung**

Biểu hiện của tác động tích cực của các nhóm lợi ích đến việc ban hành các chủ trương, chính sách của chính phủ là sự hiểu biết lẫn nhau, hỗ trợ cho nhau vì lợi ích giữa các nhóm lợi ích và chính phủ trên tất cả các lĩnh vực chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội. Vì vậy, để có tác động tích cực thì các nhóm lợi ích phải xây dựng mối quan hệ bền vững và lâu dài với chính phủ và các quan chức chính phủ. Và cũng nhờ đó chính phủ hiểu rõ hơn về lĩnh vực hoạt động kinh doanh cũng như những thách thức và cơ hội của doanh nghiệp. Trên cơ sở đó họ sẽ biết cách phối hợp với nhau, làm hài hòa lợi ích giữa các nhóm lợi ích và với lợi ích chung của cộng đồng. Nhóm lợi ích sẽ làm cầu nối cho chính phủ và xã hội, đó là một cơ chế tổng hợp ý kiến và biểu đạt ý kiến về những vấn đề xã hội đặt ra làm cơ sở cho việc chính phủ đưa ra những quyết sách đúng đắn cho sự phát triển xã hội. Nếu có cơ chế (thường gọi là cơ chế vận động hành lang) hoạt động tốt sẽ tránh được tiêu cực trong quan hệ giữa nhóm lợi ích với các chính khách trong chính phủ.

Thông qua vận động hành lang các nhóm lợi ích có ảnh hưởng đáng kể đến quá trình đàm phán, thậm chí có thể ảnh hưởng trực tiếp đến những người tham gia vào bộ máy chính quyền. Khi nói về các nhóm lợi ích ảnh hưởng đến việc hoạch định chính sách, tác giả Maira Martini (nhà nghiên cứu và cán bộ kiến thức tại Minh bạch Quốc tế) đã khẳng định: các nhóm lợi ích luôn “cố gắng gây ảnh hưởng đến hoạch định chính sách bằng cách thông tin qua lại với các quan chức chính phủ và tham gia cùng Chính phủ về các vấn đề chính sách cụ thể, cũng như thông qua những bình luận trên các phương tiện truyền thông”<sup>(2)</sup>. Sự tác động này có ảnh hưởng khác nhau giữa những nhóm lợi ích khác nhau. Ở đây có thể phân tích theo hai nhóm lợi ích cơ bản: các nhóm lợi ích doanh nghiệp và các nhóm lợi ích công. Các nhóm lợi ích doanh nghiệp có thể được hiểu là những tập đoàn và những tổ chức kinh tế, tài chính, các hiệp hội ngành nghề, còn các nhóm lợi ích công chính là các tổ chức xã hội và các tổ chức đoàn thể như công đoàn, phụ nữ, thanh niên,... Đặc điểm của các nhóm lợi ích doanh nghiệp luôn đạt đến lợi ích vật chất trực tiếp cho các thành viên trong nhóm, còn các nhóm lợi ích công là những nhóm ủng hộ những mục tiêu có thể có lợi ích vật chất trực tiếp nhưng cũng có thể không trực tiếp có lợi vật chất cho xã hội. Về nghĩa nào đó nó còn được gọi là nhóm lợi ích công và nhóm lợi ích tư. Nhóm lợi ích công là nhóm vận động cho lợi ích của một số đông hoặc toàn xã hội như bảo vệ môi trường,

các công đoàn, các hội như hội nông dân, hội phụ nữ, hội thanh niên,... Nhóm lợi ích tư là nhóm chỉ vận động cho lợi ích cục bộ của một số rất nhỏ các thành viên (như các doanh nghiệp trong một ngành đòi bảo hộ cho mình...). Tuy nhiên cách phân chia này không bao quát được hết những nhóm nhỏ lẻ và những nhóm không hoạt động thường xuyên trong xã hội.

Nói các nhóm lợi ích công là nói đến sự đại diện cho lợi ích của một nhóm nhất định, trở thành đối tác chính trong quan hệ với chính phủ làm cho chính phủ hiểu được yêu cầu, nguyện vọng chính đáng của nhóm mình tạo ra cơ sở khách quan cho việc đề ra các chính sách phát triển về kinh tế, văn hóa, xã hội. Với ưu thế vượt trội do đại diện cho những nhóm lợi ích chính đáng trong xã hội, các nhóm lợi ích công sẽ cung cấp một tiếng nói chiến lược làm cho chính phủ hiểu được sự thống nhất lợi ích giữa các nhóm này với lợi ích phát triển chung của xã hội. Tuy vậy, sự ảnh hưởng của các nhóm lợi ích này đối với chính phủ nhiều khi bị hạn chế do không có nguồn tài chính dồi dào, nhất là khi lợi ích của nhóm lại mâu thuẫn với các nhóm lợi ích doanh nghiệp. Cũng chính vì thế mà các nhóm lợi ích công tác động đến chính phủ thường có hiệu quả tích cực nhiều hơn so với các nhóm lợi ích doanh nghiệp. Còn các nhóm lợi ích doanh nghiệp sẽ có nhiều khoảng trống cho những tiêu cực, tham nhũng của các

<sup>(2)</sup> Maira Martini (2012), *Influence of interest groups on policy - making*, [www.u4.no/publications](http://www.u4.no/publications), p.2.

chính khách chính phủ trong việc ra những quyết sách phát triển đất nước mà chủ yếu liên quan đến những dự án phát triển kinh tế đất nước. Tuy nhiên, sự tác động của các nhóm lợi ích doanh nghiệp thường lại có kết quả hơn do nó có ưu thế về sức mạnh tài chính, đặc biệt là ở những nước phát triển. Chẳng hạn, ở Mỹ thì các công ty lớn luôn giữ một vai trò trung tâm trong hệ thống chính trị và còn là những thành phần quan trọng trong nền kinh tế. Vì các chính khách chính phủ thường được coi là những người phải chịu trách nhiệm về hiệu quả sự phát triển nền kinh tế nên họ thường chịu áp lực của các doanh nghiệp trong việc ban hành các chính sách. Các chính sách đó nếu bất lợi cho doanh nghiệp thì sẽ làm tổn hại đến nền kinh tế và chứng tỏ sự thiếu năng lực quản lý đất nước của chính phủ. Ngoài ra do có tiềm lực kinh tế nên các công ty lớn cũng dành rất nhiều tiền của để vận động cho các mục tiêu chính trị. Họ thường chi một khoản tiền lớn cho việc tranh cử của các ứng viên mà họ ủng hộ. Do đó các công ty lớn ở các nước phát triển có ảnh hưởng đến cả cơ quan lập pháp lẫn hành pháp trong hệ thống chính trị.

#### **4.2. Những tác động cụ thể**

Từ cách nhìn nhận trên có thể rút ra những tác động tích cực của các nhóm lợi ích được thể hiện trên một số mặt sau:

- *Về kinh tế*: nhóm lợi ích cung cấp cho chính phủ về tình hình phát triển kinh tế, không chỉ hiện trạng mà cả hướng phát triển tương lai dựa trên những luận cứ thực tiễn hoạt động của các doanh nghiệp. Qua đó, chính phủ

cũng hiểu hơn về lĩnh vực hoạt động kinh doanh của khách hàng, thách thức cũng như cơ hội của doanh nghiệp. Như vậy họ sẽ biết cách phối hợp với nhau, hài hòa lợi ích giữa các bên. Đồng thời nó cũng giúp cho chính phủ biết tập trung đầu tư và phát triển những lĩnh vực nào đáp ứng được yêu cầu phát triển cả trước mắt và lâu dài.

+ Các nhóm lợi ích cung cấp những thông tin quan trọng và cơ bản cho chính phủ, do đó sẽ hạ thấp chi phí và thời gian thu thập thông tin của cơ quan ra quyết sách; làm gia tăng tính hợp lý của quyết sách; có lợi cho việc tăng cường giám sát quyền lực cũng như hiệu quả của quyết sách.

Các nhóm lợi ích có khả năng tiến hành tổng hợp các yêu cầu khác nhau về lợi ích của các tầng lớp khác nhau, từ đó làm cho chính phủ hiểu được tâm tư nguyện vọng của người dân cũng như doanh nghiệp. Đây là quá trình thông tin hai chiều giữa các nhóm lợi ích với chính phủ và ngược lại. *Một mặt*, khi thông tin được chuyển từ các nhóm lợi ích tới những người làm, chính sách thì khi ban hành chính sách, chính phủ có thể xem xét đến yêu cầu về lợi ích được tổng hợp từ các nhóm lợi ích nêu trên, do đó khi chính sách ra đời nó sẽ đáp ứng được lợi ích căn bản của quần chúng. Chính sách đó sẽ đem lại lợi nhuận cho các nhóm lợi ích và cho cả cộng đồng mà nếu không có sự tác động của các nhóm lợi ích thì sẽ mất nhiều thời gian và chi phí hơn cho cùng một hiệu quả. Nếu không dựa trên những kiến nghị của các nhóm lợi ích thì chính phủ có thể bỏ qua những cơ hội

phát triển tốt nhất cho nền kinh tế mà thời điểm đó đem lại gần với thực tế hơn. Ngược lại các nhóm lợi ích vì sự phát triển của nhóm mình cũng rất muốn cho chính phủ biết về những vấn đề mà nhóm quan tâm. Thực ra các thông tin họ cung cấp thường có khuynh hướng thiên lệch thuận lợi cho lợi ích của họ. Dù các chính khách của chính phủ ý thức được sự thiên lệch đó nhưng có thể vẫn thấy là thông tin có ích lợi cho cả cộng đồng nên họ sẽ đưa ra những quyết sách phù hợp cho sự phát triển của đất nước và của cả bản thân nhóm lợi ích đó. *Mặt khác*, thông tin từ chính phủ được các nhóm lợi ích luôn quan tâm tới, nhất là những dự thảo, chính sách kinh tế, dự án đầu tư,... để một mặt vừa chủ động điều chỉnh hoạt động của doanh nghiệp mình, vừa biết rõ những nhân vật nào có ảnh hưởng quyết định đến việc ban hành các chính sách đó để có chiến lược vận động hành lang có kết quả. Vì thế các nhân viên của các nhóm lợi ích luôn theo dõi các điều dự thảo trong chính sách và do đó biết lúc nào là lúc thuận lợi nhất để ảnh hưởng vào tiến trình làm chính sách và ban hành chính sách.

- *Về chính trị*: các nhóm lợi ích thúc đẩy tính tích cực của dân cư trong đời sống chính trị. Các nhóm lợi ích tác động làm tăng cường sự hiểu biết về chính trị, nâng cao năng lực chính trị cho cộng đồng. Nhóm lợi ích có thể đem một vấn đề mang tính công cộng nào đó chia sẻ với người dân, để họ hiểu rõ hơn vấn đề đó, từ đó có thể đem lại thông tin yêu cầu về lợi ích cho người ra quyết sách. Đồng thời nó cũng giúp cho chính phủ

quan tâm và giải quyết những vấn đề mà nhóm lợi ích quan tâm và thúc đẩy chính sách của chính phủ cần xem xét đến yêu cầu về lợi ích của nhóm mình. Nếu các nhóm lợi ích - chủ yếu là các nhóm lợi ích công - có thể thông qua con đường biểu đạt lợi ích một cách hợp pháp và đúng trình tự thì sẽ tránh được được những hình thức mang tính bạo lực và đối kháng trong nhân dân để thể hiện yêu cầu của mình, góp phần giữ ổn định về chính trị xã hội. Ở các nước phát triển, các nhóm lợi ích muốn hoàn thành được vai trò của mình đều phải thông qua những tổ chức vận động hành lang. Bởi vì: *thứ nhất*, vận động hành lang là một bộ phận chính đáng, hợp pháp của thiết chế dân chủ; *thứ hai*, vận động hành lang giúp cho các ý nguyện của cử tri đến được với chính quyền, mà cụ thể là cơ quan lập pháp, một cách nhanh chóng, rõ ràng, hiệu quả nhất; *thứ ba*, vận động hành lang giúp mang những vấn đề quan trọng đến với bàn họp của Nghị viện, góp phần làm cho quá trình quyết định thêm minh bạch.

Ngoài ra bằng nguồn tài chính dồi dào hỗ trợ cho các chiến dịch chính trị, các nhóm lợi ích có thể vận động hành lang quốc hội giúp cho việc dễ dàng biểu quyết việc giảm hay tăng ngân sách cho các cơ quan chính phủ. Vì thế, nếu có hệ thống luật vận động hành lang rõ ràng thì người dân lựa chọn được những người xứng đáng hơn vào trong nội các của chính phủ. Mặt khác, thông qua hoạt động vận động hành lang của các nhóm lợi ích, chính phủ sẽ có nhiều thuận lợi hơn trong việc điều chỉnh các mặt lợi

ích ở mỗi quyết sách, làm giảm các mâu thuẫn lợi ích giữa các nhóm, thông qua đó sẽ giữ ổn định tình hình chính trị.

- *Về xã hội*: chính phủ nhờ có được thông tin đa chiều mà những chính sách đưa ra thể hiện được lợi ích của đa số người dân hơn, tất nhiên trong đó các nhóm lợi ích có công trong vấn đề này sẽ được hưởng lợi nhiều hơn. Vì vậy, có thể khẳng định vai trò tích cực của các nhóm lợi ích là nâng cao tính công bằng đúng đắn trong quyết sách của nhà nước hơn. Kết quả của sự hiệp thương giữa các nhóm lợi ích thường yêu cầu chính phủ khi đưa ra chính sách cần dựa vào nguyên tắc “công bằng”, như vậy các chính sách của chính phủ mới không bị thiên lệch, ảnh hưởng tới lợi ích của một bên nào đó; từ đó nâng cao được tính công bằng, tính hợp lý.

Bằng những hoạt động của mình các nhóm lợi ích còn thúc đẩy sự phát triển dân chủ ở các cấp, đặc biệt là sự cạnh tranh công bằng giữa các nhóm lợi ích đã góp phần nâng cao sự hiểu biết của dân chúng trong việc tham gia quản lý nhà nước. Nhóm lợi ích có thể tham gia vào quá trình ra quyết sách của chính phủ, đồng nghĩa với việc nâng cao tính hiệu quả của công dân trong việc tham gia vào chính trị, phát huy tính tích cực của công dân và thúc đẩy dân chủ ở các cấp phát triển.

Các nhóm lợi ích có vai trò quan trọng trong việc giải quyết các xung đột trong xã hội. Chính do có sự cạnh tranh công bằng giữa các nhóm lợi ích mà các nhóm lợi ích luôn có sự theo dõi, giám sát hoạt động lẫn nhau; góp phần ngăn

chặn tham nhũng trong quan chức chính phủ trên cơ sở hoạt động minh bạch, công khai và góp phần ngăn chặn những xung đột có khả năng xảy ra giữa các nhóm lợi ích khi lợi ích nhận được từ chính sách của chính phủ không công bằng. Điều này được thể hiện khá rõ ở Singapore. Sự cạnh tranh giữa các nhóm lợi ích ở Singapore là yếu tố quan trọng góp phần quyết định đến sự kiềm chế nạn tham nhũng cũng như khả năng “bá quyền về chính trị” của các thành viên chính phủ. Ở Singapore, đa phần các nhóm lợi ích đều không nằm trong diện bảo trợ của chính phủ và hoạt động độc lập, giữa các nhóm luôn có sự cạnh tranh khốc liệt nhằm duy trì sự tồn tại của mình. Ở Singapore không chỉ chính phủ giám sát các nhóm lợi ích, mà chính các nhóm lợi ích giám sát lẫn nhau, làm hạn chế sự thao túng của các nhóm trong quan hệ với chính phủ. Tất nhiên, ở Singapore, ngoài sự giám sát này thì tính chất công khai về mặt luật pháp hoạt động của các nhóm lợi ích rất chặt chẽ đã hạn chế phần lớn nạn tham nhũng cũng như hối lộ trong đời sống chính quyền<sup>(2)</sup>.

Ngoài ra hoạt động của các nhóm lợi ích còn giúp các cơ quan chức năng của chính phủ tập trung hoàn thành tốt chức năng quản lý nhà nước của mình hơn. Bởi vì, tổ chức của nhóm lợi ích có thể xuất phát từ lợi ích của nhóm mà đảm nhận một vài chức năng mà trước kia

---

<sup>(2)</sup> Lý Quang Diệu (2001), *Bí quyết hóa rồng: Lịch sử Singapore 1965 - 2000*. Phần 1: “*Thu phục các nghiệp đoàn*”, Nxb Trẻ, Hà Nội, tr.98 - 109.

chính phủ không nên quản lý. Các cơ quan chức năng của chính phủ và các đơn vị sự nghiệp giữ chức năng quản lý xã hội đã quản lý rất nhiều lĩnh vực không nên quản lý, do vậy hiệu quả không cao. Vì thế, nhóm lợi ích xuất hiện có thể đảm đương một vài chức năng này của các cơ quan chức năng của chính quyền, như Hiệp hội Luật sư, Hiệp hội Kế toán...

### **5. Những tác động tiêu cực của các nhóm lợi ích đối với sự ra đời của các chính sách**

Hoạt động của nhóm lợi ích có thể gây hậu quả tiêu cực tới những chính sách của chính phủ. Hậu quả đó thể hiện ở chỗ:

*Một là*, những nhóm lợi ích phát triển mạnh, nhất là những nhóm tư bản tài chính, dễ trở thành những nhóm độc quyền, lũng đoạn có thể gây tổn hại về lợi ích công cộng của một khu vực nào đó, nhất là gây tổn hại đến lợi ích của các nhóm yếu thế hơn, ảnh hưởng tới sự ổn định và sự phát triển lành mạnh của xã hội, ảnh hưởng tới sự dân chủ hóa trong chính trị. Tiếc rằng, đây lại là hoạt động theo xu thế phát triển chung của các nhóm lợi ích. Sự hình thành các nhóm lợi ích là để theo đuổi lợi ích cho nhóm mình theo nguyên tắc chi phí ít nhất để đạt được lợi nhuận cao nhất. Khi xuất hiện kinh tế thị trường thì cũng xuất hiện cạnh tranh giữa các nhóm lợi ích. Từ cạnh tranh tự do đến cạnh tranh độc quyền đã thể hiện mức độ tác động ngày càng tăng của các nhóm lợi ích đến các tổ chức chính phủ. Trong đó, các nhóm lợi ích có tiềm lực kinh tế mạnh

càng thể hiện thế mạnh của mình trong việc tác động đến việc ban hành các chính sách của chính phủ so với các nhóm nhỏ và yếu thế hơn. Nhất là khi mà những luật vận động hành lang chưa đầy đủ và chặt chẽ thì sự chi phối lớn đến việc ban hành các chính sách sẽ hình thành lên những nhóm độc quyền, lúc đó lợi ích đạt được của nó sẽ xâm hại to lớn đến lợi ích của các nhóm khác trong xã hội.

Tuy các nhóm lợi ích đều mong muốn gây ảnh hưởng khác nhau đến chính phủ, nhưng chỉ những nhóm có lợi thế về tài chính hoặc có quan hệ thân hữu lâu bền với các chính khách trong chính phủ mới được hưởng lợi từ những chính sách mới ban hành của chính phủ. Do đó, hệ quả tiêu cực của nó là các quyết sách và chính sách ban hành sẽ không công bằng, ảnh hưởng tới tính không công bằng trong vốn ngân sách đầu tư, trong nguồn phân phối và cuối cùng là gây hại cho lợi ích chung, thậm chí kéo theo sự bất ổn xã hội.

*Hai là*, những nhóm lợi ích có tiềm lực mạnh về kinh tế có thể gây ảnh hưởng tới tính công bằng và minh bạch của chính sách, những nhóm lợi ích này gây tác động lớn về sự phát triển kinh tế nhằm đạt được lợi ích của mình. Những nhóm này gây ra các mâu thuẫn lớn giữa các nhóm lợi ích, làm mất cân đối sự phát triển của nền kinh tế. Chính do ảnh hưởng của những nhóm này mà chính sách của chính phủ thường bị thiên vị cho người giàu mà ảnh hưởng đến những người trung lưu và người nghèo trong xã hội. Điều này thể hiện rất rõ ở

Thái Lan, Mỹ. Ở đó áp lực lên chính quyền thường là những nhà đại tư bản hơn là số đông đảo người nghèo.

Ba là, để đạt được mục đích của mình các nhóm lợi ích có thể dùng các phương thức mang tính phi pháp nhằm mua chuộc người ra quyết sách, gây ra tình trạng tham nhũng lan rộng, đồng thời các chính sách đó cũng không thể đạt được hiệu quả thực sự khi thi hành. Nhờ những phương thức này mà các nhóm lợi ích có thể đạt được siêu lợi nhuận và thường là xâm hại đến lợi ích của các nhóm khác hoặc của cả cộng đồng.

Bằng vận động hành lang các nhóm lợi ích gây áp lực liên tục tới các cơ quan của chính phủ, có thể làm ảnh hưởng tới chất lượng của quyết sách cũng như hiệu quả các chính sách của chính phủ. Ở đây có nhiều kẽ hở cho tham nhũng, hối lộ làm biến chất các thành viên trong chính phủ. Các nhóm lợi ích có thể sử dụng việc đưa hối lộ hoặc các thủ đoạn khác, biến những quyết sách của chính phủ trở thành giao dịch của số ít người sau cánh gà, biến “chính sách chung” thành “chính sách riêng” đem lại lợi nhuận cao cho nhóm mình.

Ngoài ra do sự ảnh hưởng của mình, các nhóm lợi ích dễ tạo thành nơi bảo hộ lợi ích cục bộ một cách thiếu dân chủ và công bằng trong việc phân phối vốn đầu tư, cũng như những công trình, dự án phát triển kinh tế của các ngành, các địa phương. Điều này như trên đã phân tích sẽ làm cho nền kinh tế phát triển một cách thiếu cân đối và què quặt.

Những nhóm lợi ích gây ra những ảnh hưởng tiêu cực như phân tích trên

đã gây thiệt hại lớn về tài sản của xã hội, từ đó làm hủy hoại niềm tin của xã hội, phá hủy các giá trị đạo đức trong xã hội. Đây có thể coi là tác động tiêu cực ghê gớm nhất vì nó vừa mang tính trực tiếp, nhưng lại có ảnh hưởng lâu dài đến cả một thế hệ, một chế độ xã hội.

Như vậy, tác động của nhóm lợi ích đối với việc ban hành chính sách của chính phủ mang cả yếu tố tích cực lẫn tiêu cực. Nhưng hiện nay, ở các nước phát triển có luật vận động hành lang ngày càng đầy đủ và hoàn thiện hơn thì các nhóm lợi ích cũng ngày càng thể hiện vai trò quan trọng và đáng kể đối với chính phủ trong việc đưa ra những quyết sách đối nội, đối ngoại. Nhóm lợi ích là tồn tại khách quan và vai trò tích cực của nó cũng ngày càng được khẳng định. Những nước đang phát triển, cần có thái độ ứng xử phù hợp với nhóm lợi ích để có lợi nhất cho sự phát triển xã hội.

---

### ***Tài liệu tham khảo***

1. Khánh Nguyên (2014), “Hội thảo: Thực trạng, xu hướng và giải pháp phòng chống “lợi ích nhóm” ở nước ta hiện nay”. Tạp chí *Cộng sản điện tử*, tháng 10.
2. Lê Quốc Lý (Chủ biên) (2014), *Lợi ích nhóm - Thực trạng và giải pháp*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
3. Hồ Bá Thâm (chủ biên) (2011), *Mâu thuẫn, xung đột lợi ích nhóm - thực trạng, xu hướng và giải pháp*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
4. Võ Khánh Vinh (2006), “Các nhóm lợi ích có tổ chức, vận động hành lang và sự hình thành chính sách của Nhà nước”, *Vận động hành lang: Thực tiễn và Pháp luật*, Kỷ yếu Hội thảo khoa học, Hà Nội.

